

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Aleneva työttömyysturva kannustaa aktiivisempaan työnhakuun mahdollisesti niitä työnhakijoita, joilla ei ole työllistymiseen liittyviä työ- ja toimintakyvyn, osaamisen tai puutteellisen koulutukseen esteitä.

Esitetty ensimmäinen porrastus 40 työttömyyspäivän kohdalla, ei välttämättä tuo merkittäviä vaikutuksia työttömyyden kestoon. Rekrytointiprosessit kestävät usein pidempään kuin 40 työpäivää, ensimmäinen työttömyysturvan alenema tulee aivan liian nopeasti. Ensimmäisen porrastuksen pois jättäminen, oletettavasti kannustaisi paremmin, työllistymiseen lisätukea tarvitsevia työnhakijoita, käyttämään hyväksi työllistymistä tukevia ja aktivoivia palveluja. Myöhäisempi porrastuksen käynnistyminen tukisi myös sitä, ettei työllistymistä tukevia palveluja käyttäisi työnhakijat, joilla ei palveluihin ole akuuttia tarvetta.

Monilla aloilla nopea työllistyminen ei ole mahdollista aktiivisesta työhausta huolimatta.

TE-toimiston tavoitteena on nimenomaan työttömyyden alkuvaiheen aktivointi sen lisäksi, että työnhakijat itsekin useimmiten panostavat aktiiviseen työnhakuun juuri työttömyyden alussa, mikäli em. työllistymisen esteet eivät rajoita hakemista. Nykyisissä kuntakokeiluissa panostetaan vahvaan ja aktiiviseen työttömyyden alun palvelumalliin TE-toimiston tavoin, myös kuntien tuleva kannustava rahoitusmalli ohjaa työllisyysalueita panostamaan alkupalveluihin.

Ansiosidonnaisen päivärahan porrastamisen vaikutus yhdessä muiden leikkausten kanssa lisää toimeentulotuen tarvetta syrjäytymisriski kasvaa ja sote-palvelujen tarve lisääntyy.

Lausuttavaa palkkatuettua työtä ja työssäoloheitoa koskevasta ehdotuksesta?

Hallituksen esityksessä palkkatuki katsotaan työllistymistä edistäväksi palveluksi, jossa työssäoloehto ei kertyisi. Palkkatuettu työ on työsuhde, ei palvelu, jossa palkkatuki maksetaan työnantajalle.

Työssäoloehdon kertymisen poistaminen palkkatuetusta työstä asettaa työntekijät eriarvoiseen asemaan suhteessa muihin työntekijöihin, vaikka tehtävä työ ja työnkuva ovat samanlaiset. Työllistyjä ei välttämättä edes tiedä, että työnantaja on hakenut ja saa hänen työllistämistään palkkatukea, eikä tiedosta palkkatuen vaikuttavan työssäoloehdon kertymiseen, koska palkkatukipäätös on työnantajan ja Te-toimiston / kuntakokeilu/kunnan välinen. Palkkatukien ketjuttaminen eri työnantajille saattaa johtaa työllistyjän tilanteeseen, ettei työllistyjän työssäoloehto täyty pidemmässäkään työssäolossa.

Alentuneesti työkykyisten osalta esitykseen on lisätty poikkeus, vaikka tässäkin työssäoloehto ei kertyisi ensimmäisen 10 kuukauden palkkatukityön aikana. Osatyökykyisen työnhakijan työura voi koostua pääosin erimittaisista palkkatukityöjaksoista, joten poikkeus mahdollistaa heidän työssäoloehdon kertymisen, mikäli sama työnantaja pystyy tarjoamaan pitkän vähintään 25kk kestävä työmahdollisuuden. Mutta tässäkin palkkatuen ketjuttaminen eri työnantajille estää työllistyjän työssäoloehdon täyttymisen ja huolimatta työssäolosta, saattaa asettaa osatyökykyisen työnhakijan pysyvästi ansiosidonnaisen päivärahan tai peruspäivärahan ulkopuolelle.

Lausuttavaa työllistämismääräyksen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Yksilötasolla työllistämismääräyksen poistaminen heikentää kohderyhmän taloudellista asemaa, jos työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei onnistu. Työllistämismääräyksen poistuminen tulee lisäämään iäkkäiden työttömien varsinkin pitkäaikaistyöttömien määrää.

Toisaalta velvoitetyön järjestäminen kunnissa on haastavaa, koska palveluita on ulkoistettu, ja tarjolla olevat tehtävät eivät aina vastaa velvoitetyöllistettävien osaamista tai tue avoimille työmarkkinoille siirtymistä.

Työllistämismääräyksen poistaminen todennäköisesti pitkittää kohderyhmässä olevien ikääntyvien työnhakijoiden työttömyyttä. Usein velvoitetyö on ainut mahdollisuus katkaista työttömyys, hyvin yleisesti velvoitetyön piiriin kuuluvalla on huomattavia työllistymisen rajoitteita.

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksista koskevasta ehdotuksesta?

On tärkeää, että palkkatukityö täyttää työssäolovelvoitteita täysimääräisesti, kuten työllistymistä edistävät palvelutkin.

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdoista ja ansiopäivärahan määrä koskevista ikäsidoonnoista poikkeuksista?

Tällä hetkellä voimassa olevat työllistämismääräykset ja ikäsidoonnoista poikkeukset ovat kohdistuneet työnhakijan hyvinvoinnin ja elintason turvaamiseen. Useimmiten esim. kunnassa velvoitetyön toteuttaminen edellyttää työn muokkaamista /rätälöintiä, koska kohderyhmässä on runsaasti

terveydellisiä rajoitteita ja muita työllistymisen esteitä. Työnjohdollisesti velvoiteyön toteuttaminen kunnan eri tehtävissä on haastavaa, koska työn räätälöinti työllistettävän työ- ja toimintakykyä sekä osaamista vastaavaksi on moniammatillista ammattitaitoa ja soveltuvia töitä vaativaa.

Vaarana esityksessä on, että kohderyhmän työnhakijoiden toimeentulo heikkenee siinä määrin, että toimeentulon kustannukset siirtyvät sosiaali- ja terveystoimen kustannuksiksi.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Kotitalouksien ostovoima tulee todennäköisesti heikkenemään merkittävästi kohderyhmän työnhakijoiden joukossa. Alueelliset erot pikaiseen työllistymiseen vaihtelevat suuresti, vaikka työllistymiseen ei olisikaan muita esteitä.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Toimeentulon turvaaminen viimesijaisella sosiaaliturvaetuudella lisääntyy työttömyysturvan alentuessa, joka rasittaa julkista taloutta lisääntyvien sosiaali- ja terveysmenojen myötä.

Useilla kunnilla käytössä olevat lisätuet työllistymisen edistämiseksi muodostavat uusia tai lisääntyviä kuluja kuntien talouteen.

Kunnat maksavat 50 prosenttia perustoimeentulotuesta, esitettyjen lakiuudistusten myötä myös toimeentulotuen maksuosuudet kasvavat. TE-uudistuksen myötä myös kuntien maksuosuudet työttömyysetuuksista laajenevat.

Kulujen lisääntymisen vaikutukset kuntien talouteen saattaa muodostua kohtuuttomaksi.

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

Ei lausuttavaa

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

Esityksen tavoite työnteen kannattavuudesta on toivottava ja kannatettava tavoite, jota myös alueen työnantajat toivovat. Työn vastaanottamisessa erilaiset kannustinloukut vaikeuttavat rekrytointia ja näiden purkamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Pienille yrityksille palkkatuen merkitys on usein suurempi kuin isoille yrityksille. Työsuhteen alkuun liittyvää perehdytystä ja työntekijän tuottavuuden vajetta kompensoidaan palkkatuella. Tilanteessa, jossa työnantaja etsii työntekijää palkkatuen turvin, esitettyjen muutosten vaikutukset työnhakijan käyttäytymiseen jää vielä oletusten varaan.

Työn vastaanottamisen ja työvoiman liikkuvuuden lisääntyminen on myönteinen asia ja toivottava uudistus erityisesti työnantajien kannalta.

Erilaisiin työnvastaanottamisen kannustinloukkuihin, jotka vaikeuttavat rekrytointia, ja niiden purkamiseen, tulee kiinnittää huomiota kokonaisvaltaisesti lakimuutoksissa.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Esityksen vaikutusta tulee seurata mm. mittaamalla palkkatuen käyttöä, pitkäaikaistyöttömyyden kehitystä, työttömyysturvakustannusten ja sosiaalietuuksien määrien muutoksia, palkkatuen käyttöä avoimille markkinoille.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Esitettyjen muutoksien soveltaminen 2.9.2024 alkaen on aikataulullisesti tiukka. Työvoimapalveluiden siirto kuntiin on jo sinällään suuri muutos TE-toimistoille ja kunnille, nämä lähekkäin voimaan tulevat lakiuudistukset hankaloittavat toimeenpanoa ja lisäävät muutosten aiheuttamaa työn kuormitusta.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Yleisesti ottaen tavoite työllisyyden vahvistamisesta ja työnteon kannustimien lisäämisestä on kannatettavaa ja erittäin tärkeää.

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

Ei lausuttavaa

Linturi-Sahlman Sari
Kangasniemen kunta

Vartiainen Helena
Kangasniemen kunta - Kangasniemen kunta, työllisyyspalvelut